

Det 25. Nordiska Ikonografiska Symposiet

Deltagarna utanför Garde kyrka. Bakre raden fr.v.: Mia Åkestam, Ragnbild M. Bø, Ingrid Lunnan Nødseth, Carsten Bach-Nielsen, Hanna Källström, Jakob Lindblad, Kersti Markus. Mellersta raden fr.v.: Irina Brändén, Cecilia Hildeman-Sjölin, Carina Jacobsson, Lisa Nyberg, Anu Mänd, Margrethe C. Stang, Annette Landen, Lise Gjedso Bertelsen, Ebbe Nyborg, Merike Kurisoo, Martin Wangsgaard Jürgensen, Kristin B. Aavitsland, Stina Fallberg Sundmark, Thomas W. Lassen, Evert Lindkvist, Lars Nylander, Jan Svanberg. Sittande fr.v.: Michael Neiß, Jan von Bonsdorff, Søren Kaspersen, Katri Vuola, Margareta Kempff Östlind. På bilden saknas Eva Lindqvist Sandgren, Morten Stige och fotografen Lars Berggren.

Under fyra sköna sensommardagar i slutet av augusti samlades de nordiska ikonograferna till ett symposium, det 25:e i ordningen (25–28.8.2016). Dessa symposier arrangeras sedan 1968 vartannat år en-

ligt ett rullande schema, och denna gång var det Sveriges tur att organisera sammankomsten. Platsen var Visby på Gotland och temat ”Materialitet och mobilitet”. Temat går som hand i handske med orten och

hela ön: det går knappast att föreställa sig en mera passande plats än Nordens medeltida centrum för handel och kommunikation mellan nord och syd, öst och väst.

Deltagarna var drygt 30 till antalet och kom från alla de nordiska länderna, inkl. Estland, men tyvärr utom Island. Representeranter för Uppsala universitet stod för hela arrangemanget, som var föredömligt förberett och genomfördes på bästa sätt av Eva Lindqvist Sandgren, Carina Jacobsson och Stina Fallberg Sundmark. Carina Jacobsson, Jan von Bonsdorff och Jakob Lindblad stod också för givande visningar vid besöken i de gotländska kyrkorna.

Symposiet avhölls i det anrika Wisby stadshotell – numera Clarion Hotel Wisby – vid Strandgatan, invid Donners plats, som erbjuder trevliga och passande utrymmen för både arbete och samvaro. Programmet var som brukligt mycket späckat, med hela 25 föredrag. Vissa av dem hölls inför och i monumenten (mer om detta nedan), de övriga var tematiskt ordnade i olika sessioner under rubrikerna: Reliker och memoria, Mobilitet – visuella former, Pilgrimsväsende & korståg, Handel et varia och Spiritualitet et varia.

Varje dag fanns flera intressanta programpunkter utanför konferenssalen. Första kvällen företogs en vandring runt Visby med Carina Jacobsson som ciceron: från Almedalen gick vi i det fallande mörkret först utmed sjömuren, sedan utmed norra stadsmuren och in i staden igen för att bese några av stadens kyrkoruiner. På fredagsförmiddag, efter morgonens föredrags-sessioner, följde avfärd från Visby för en

lång exkursion i strålande solsken till södra Gotland och kyrkorna i Garde, Lye, Grötlingbo, Vamlingbo och Öja. Nu användes för första gången ett utmärkt hjälpmedel, som går under beteckningen guidesystem. Varje deltagare försågs med en liten mottagare med öronsnäcka och ciceronen/fördragshållaren med en mikrofon. Sedan kunde alla utan svårighet höra allt som sades – och samtidigt röra sig (ganska) fritt i eller utanför kyrkorna.

På lördagen lämnade vi hotellet strax efter lunch för en exkursion till kyrkor på norra Gotland, Martebo, Tingstäde, Bunge och Lärbro. Besöken i kyrkorna innefattade ett noggrant studium av såväl exteriörernas skulpturala utsmyckning som interiörernas kalkmålningar, dopfuntar och andra inventarier. Återigen var vädergudarna nådiga och gav sol och värme under hela resan. En paus gjordes i Bunge då det serverades kaffe och den gotländska specialiteten saffranspannkaka med salmbärssylt. Vid kvällen traditionella festmiddag tackades organisationsgruppen för sitt arbete, och det noterades särskilt att två av de närvarande deltagit i alla eller nästan alla de ikonografiska symposierna sedan starten 1968: Søren Kaspersen och Jan Svanberg.

Efter söndagsförmiddagens sista föredrag sammanfattade Søren Kaspersen symposiets viktigaste temata och diskussionspunkter. Under den avslutande sessionen utsågs i vanlig ordning ledamöter till ICO:s redaktionskommitté för de kommande två åren: Carsten Bach-Nielsen avgick som dansk representant och ersattes av Martin Wangsgaard Jürgensen, öv-

riga ledamöter omvaldes. Det beslöts att föredragen från symposiet ska publiceras i ICO under 2017 och deadline för inlämnande av bidrag sattes till 15 februari 2017. Redaktionen informerade om att ICO under 2015 granskats av och inkluderats

i ERIH-PLUS (The European Reference Index for the Humanities and Social Sciences), liksom i de nationella utvärderingssystemen för vetenskapliga tidskrifter som finns i Danmark (BFI, Den Bibliometriske Forskningsindikator), Finland (Julkaisu-

Öja kyrka, Ebbe Nyborg presenterar det stora triumfkrucifixet. Foto Lars Berggren.

Vamlingbo kyrka. Cecilia Hildeman-Sjölin håller föredrag om bilden av den helige Kristoffer och liturgin. Foto Lars Berggren.

forumi/Publikationsforum) och Norge (NSD, Norwegian Register for Scientific Journals, Series and Publishers). På grund av de generellt nedskurna tidskriftsanslagen från NOP-HS måste ändå antalet sidor per nummer nu sannolikt minska.

Då uppbrottet närmade sig under söndagseftermiddagen öppnades himlens portar, och i ösregn gav sig deltagarna iväg till Gotlands Fornsal för att bese museets rika samling av bl.a. kyrkliga inventarier. Detta

väl organiserade och synnerligen givande symposium avslutades stilenligt med besök i Sankta Maria domkyrka.

Nästa ikonografiska symposium, det 26:e i ordningen, ska anordnas i Norge 2018 och platsen kommer möjligen att vara Stiklestad. Då kommer det vara jämnt 50 år sedan det första ikonografiska symposiet avhölls i Hindsgavl, Danmark.

Annette Landen

Byggnadsställningarna vid Martebo kyrkas portaler gav symposiedeltagarna ett sällsynt tillfälle att studera kapitälbanden på riktigt nära håll. Foto Annette Landen.

Öja kyrka, nordportalens kapitälband i form av en liggande figur, som anses föreställa den belige Eli-gius, guldsmedernas skyddshelgon och biskop av Noyon († 660). Foto Lars Berggren.

Föredrag, alfabetiskt ordnade efter föredragshållare

- Kristin B. Aavitsland (Teologi, Oslo): Fra verdens ende til verdens navle og tilbake: Jerusalem i nordisk middelalder
- Carsten Bach-Nielsen (Kirkehistorie, Århus): Afskraekkelse, emblem og repraesentation. Skippet som transportør og baerer af billeder
- Lise Bertelsen (Arkeologi, Uppsala universitet): Betydningen af det insulaere vesten for den sene vikingetids billedrunesten
- Irina Brändén (Konstvetenskap, Uppsala): Ikonografiska mobiliteitsanalogier i legenderna om profeten Jona och S. Nikolaus
- Ragnhild M. Bø (Kunsthistorie, Oslo): Affekt, avlat, agens – nederlandske alterskap og senmiddelalderens fromhetspraksiser i Danmark och Norge
- Martin Wangsgaard Jürgensen (Danmarks kirker, Köpenhamn): Relikvier og relikviagemmer: Ikonografi og repraesentation
- Sören Kaspersen (Kunsthistorie, København): Ett pragtmanuskript – materialitet, historie och betydning
- Margareta Kempff Östlind (Konstvetenskap, Stockholm): Gesällens vandring
- Merike Kurisoo (Niguliste Museum, Tallinn): Gravmonument från Tallinn. Arent Passer och den svenska adeln vid tiden omkring 1600.
- Hanna Källström (Riksarkivet, Stockholm): Elfbenspyxiden i Lunds domkyrkomuseum
- Thomas W. Lassen (Middelalderarkæolog, Sørup): Dronning Margretes nordiske valfærtssteder
- Evert Lindkvist (Konstvetenskap, Högsk. Gotland/Sthlm): Romanska förflyttningar i tid och rum
- Kersti Markus (Konstvetenskap/Historia, Tallinn): Didrik av Bern – korståget och Gotlands översta skikt (föredrag i Grötlingbo)
- Anu Mänd (Konsthistoria/Historia, Tallinn): The visual and liturgical commemoration of the medieval Livonian clergy
- Mikael Neiß (Arkeologi, Uppsala): En symbol för kvinnomakt? – Några reflexioner kring ett vikingatida praktspännen.

- Lisa Nyberg (Kulturskolan, Lund): Vattenleder och pilgrimsvandring – Om tillgänglighet och strategiska behov av skånska 1100-talskyrkor helgade åt S:t Nikolaus
- Ebbe Nyborg (Danmarks kirker, København): Granit, sandsten og klæbersten – danske romanske døbefonte på rejse
- Ebbe Nyborg (Danmarks kirker, København): Öja-krucifixet (presentation i Öja kyrka)
- Ingrid Lunnan Nødseth (Kunst- og medievetenskap, Trondheim: Gullengelen fra Uvdal stavkirke: Opus Anglicanum i Norden.
- Margrethe C. Stang (Kunst- og medievetenskap, Trondheim): St. Olavs skål! Tre islandske drikkehorn fra 1600-tallet

- Cecilia Hildeman Sjölin (Konstvetenskap, Lund): Bilden av Kristoffer i Vamlingbo & liturgin (föredrag i Vamlingbo kyrka)
- Morten Stige (Byantikvaren, Oslo): Olaus Magnus – motiver på reise
- Jan Svanberg (Konstvetenskap, Stockholm), presentationer i Martebo och Tingstäde kyrkor
- Katri Vuola (Konstvetenskap, Åbo): Perspektiv på mobilitet och materialitet av helgonkungar i Finland
- Mia Åkestam (Konstvetenskap, Stockholm): Den palmbärande bebådelseängeln på Sigravs dopfuntar

Lejon-diskussion vid dopfunten i Vamlingbo kyrka, mellan Morten Stige, Lars Berggren och Sören Kaspersen. Foto Annette Landen.

